

โครงการ ศิลปะกับการดูแลใจครูปฐมวัย รุ่นที่ 2

เลขที่สัญญา : 5/2567

หัวหน้าโครงการ : อ.วัลภา สิริพันธุ์

หน่วยงาน : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ความเป็นมาของโครงการ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับอาชีพครู โดยยกย่องให้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ เพราะถือว่าครูเป็นผู้สร้างคน ซึ่งจะเห็นได้จากนโยบายต่างๆ ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรครู โดยมองว่าคุณภาพของคนในชาติจะดีได้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพการศึกษา ครูจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดคุณภาพประชากรในสังคม ดังที่ กมล รอดคล้าย (2561) ได้กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด และเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา ที่มีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ครูปฐมวัยเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กที่มีความใกล้ชิดกับเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กแล้ว ยังทำหน้าที่ในการอบรม ดูแล และเลี้ยงดูเด็กด้วยความเอาใจใส่และความระมัดระวัง เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังเป็นวัยที่พัฒนาการด้านต่างๆ ยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เต็มที่เช่นเดียวกับเด็กในระดับชั้นอื่นๆ และในปัจจุบันนอกจากภาระดังกล่าวแล้ว ครูปฐมวัยยังต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับงานโรงเรียน งานเอกสารต่าง ๆ และปฏิบัติงานตามนโยบายที่มีความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน ประกอบกับครูปฐมวัยต้องหมั่นเติมเต็ม พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการปฏิบัติตนภายใต้กรอบที่สังคมคาดหวังให้เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งหมดนี้กระตุ้นและผลักดันให้ครูปฐมวัยทุ่มเทแรงกายและแรงใจ ทำงานอย่างหนัก เพื่อรักษามาตรฐานการทำงานตามที่ตนเองและสังคมตั้งไว้

ถึงแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะถือเป็นความรับผิดชอบของคนที่เป็นครู แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดความกดดันสะสม นอกจากนี้ครูปฐมวัยยังต้องเผชิญกับความเครียดอันเนื่องมาจากเหตุผลด้านอื่น ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่พบเจอในชีวิตประจำวันและการจัดการอารมณ์ของตนเอง ด้านที่เกี่ยวกับงาน ที่เป็ความกังวลที่เกิดจากพฤติกรรมจากนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน ภาระงานที่มากขึ้น การไม่มีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ รวมถึงด้านที่เกี่ยวกับคนที่ต้องติดต่อด้วย ซึ่งบรรยากาศการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อสัมพันธภาพของครูกับผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้ปกครอง หากมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับบุคลากรในสถานศึกษา ก็จะมีส่งผลต่อความเครียด และสุขภาพจิตของครู (เอกปรีวี สีฟ้า, ม.ป.ป.)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ครูปฐมวัยทำงานและใช้ชีวิตอยู่บนความเครียด ซึ่งหากครูอยู่ในสภาวะที่ตึงเครียดจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ทำให้ห้องเรียนมีบรรยากาศกดดันและเด็กไม่มีความสุข ส่งผลเสียต่อการเรียนรู้ (Plook Teacher, 2563) ดังนั้นการช่วยให้ครูมีเครื่องมือในการรับมือและจัดการกับความเครียดจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ครูทำงานกับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยครูเปรียบเสมือนผู้ที่โอบอุ้ม

เด็กด้วยผ้าห่มที่อบอุ่น เด็กจะได้สัมผัสกายและใจที่อ่อนโยนของครูที่เป็นผู้โอบอุ้ม (อภิสิทธิ์ จรัสขนะเพท, 2565) ครูที่มีจิตใจที่สงบและเบิกบานจะส่งต่อพลังงานที่ดีของตนเองไปสู่เด็ก ทำให้เด็กได้ซึมซับพลังงานด้านบวก มีสัมพันธภาพที่ดีต่อครูและเพื่อน และเรียนรู้อย่างมีความสุข

การทำงานศิลปะสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความผ่อนคลายและสร้างความสมดุลทางจิตใจให้แก่ครูได้ ซึ่งศิลปะไม่ใช่เพียงแค่การระบายสีหรือวาดลวดลายลงบนพื้นผิวที่เน้นเพียงความสวยงาม แต่ศิลปะให้ความสำคัญไปที่ความอิสระในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งการทำงานศิลปะถือว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้คนกลับมาเชื่อมโยงกับด้านในของตนเอง ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราว ความคิด สภาวะอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงการเข้าใจตัวตนผ่านกระบวนการใช้สีในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สีที่ใช้นั้นจะนำพาด้านในของเราไปเชื่อมโยงกับธรรมชาติรอบตัว ทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย เพลิดเพลินใจ ปลดปล่อยความวุ่นวายใจ หากครูได้ทำงานศิลปะซ้ำๆ จะเห็นได้ถึงจังหวะ รูปแบบการทำงานศิลปะของตัวเองที่ชัดเจน นำไปสู่ความเข้าใจและยอมรับตนเองมากขึ้น และมีหนทางที่ขจัดความกังวล การถูกบีบคั้น และความเครียดที่กำลังประสบอยู่ได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้ครูปฐมวัยมีแนวทางในการใช้ศิลปะเพื่อจัดการกับสภาวะความเครียดของตนเองได้
2. เพื่อให้ครูปฐมวัยมีความเข้าใจในตนเองผ่านกระบวนการทำงานทางศิลปะ

กลุ่มเป้าหมาย

ครูและผู้ดูแลเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา/สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์การบริหารส่วนตำบล

วิธีการดำเนินงานของโครงการ

ผลผลิต / กิจกรรม	หน่วยนับ	แผนการดำเนินงานกิจกรรม			
		ไตรมาสที่ 1 (ต.ค.-ธ.ค.)	ไตรมาสที่ 2 (ม.ค. - มี.ค.)	ไตรมาสที่ 3 (เม.ย. - มิ.ย.)	ไตรมาสที่ 4 (ก.ค. - ก.ย.)
ผลผลิตที่ 1: การสำรวจและการฝึกอบรม					
กิจกรรมการฝึกอบรม					
1. จัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรม					
2. เตรียมการฝึกอบรม				/	
3. ดำเนินการฝึกอบรม				/	
4. สรุปผลการฝึกอบรม					/
ผลผลิตที่ 2: รายงานผลการฝึกอบรม					

ผลผลิต / กิจกรรม	หน่วยนับ	แผนการดำเนินงานกิจกรรม			
		ไตรมาสที่ 1 (ต.ค.-ธ.ค.)	ไตรมาสที่ 2 (ม.ค. - มี.ค.)	ไตรมาสที่ 3 (เม.ย. - มิ.ย.)	ไตรมาสที่ 4 (ก.ค. - ก.ย.)
กิจกรรม การเขียนสรุปรายงาน					
1. การวิเคราะห์ข้อมูล					/
2. เขียนรายงานการฝึกอบรม					/

ผลการดำเนินงาน

1. ความพึงพอใจต่อการบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.96$, SD = 0.08)
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.96$, SD = 0.08)

ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการจัดบริการวิชาการในโครงการชื่อ “ศิลปะกับการดูแลใจครูปฐมวัย รุ่นที่ 2” ช่วยให้ครูมีแนวทางในการใช้ศิลปะเพื่อจัดการกับสภาวะความเครียดของตนเองได้ และมีความเข้าใจในตนเองผ่านกระบวนการทำงานทางศิลปะที่พัฒนาด้านในให้มีความสุข และสร้างความผ่อนคลายและสุขด้วยตนเอง โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น 26 คน มีความพึงพอใจที่มีต่อภาพรวมของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานโครงการศิลปะกับการดูแลใจครูปฐมวัย

วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2567 ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาพที่ 1 ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งปันและรับฟังเพื่อนครูเกี่ยวกับความเครียดในการทำงาน

ภาพที่ 2 ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรม form drawing สร้างสมาธิและสร้างความผ่อนคลาย

ภาพที่ 3 และ 4 ผู้เข้ารับการอบรมทำงานกับสีฝุ่นตามโจทย์ที่กำหนด

ภาพที่ 5 ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอผลงานและโดยจัดกลุ่มตามสีสันของผลงาน

ภาพที่ 6 ผู้เข้ารับการอบรมร่วมถ่ายภาพกับวิทยากรเป็นที่ระลึกหลังการอบรมเสร็จสิ้น